

LAUSUNTO

Helsinki 05.10.2018

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Viite: STM/2645/2017

Asia: LAUSUNTO TUPAKKA- JA NIKOTIINIPOLITIIKAN KEHITTÄMISTYÖRYHMÄN MIETINNÖSTÄ

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Tuuli Lahti, tuuli.lahti@soste.fi, puhelin 050 591 8307

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

LAUSUNNON KESKEISIN SISÄLTÖ

- SOSTE kannattaa tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän mietinnössä esitettyjä toimenpide-ehdotuksia ja pitää tärkeänä niiden toimeenpanon valmistelun aloittamista vielä kuluvan vuoden aikana.
- Tupakkapolitiikassa on kiinnitettävä erityistä huomiota sosioekonomisten terveyserojen kaventamiseen ja poistamiseen.
- Veronkorotuksissa tulee huomioida ostovoiman kasvun vaikutukset. Verotus tulisi ulottaa koskemaan myös uusia markkinoille tulevia tupakka- ja nikotiinituotteita välineistöineen.
- Ehdotus ikärajojen nostosta 20-vuoteen on hyvä ja kannatettava. SOSTE ehdottaa, että samalla myös tupakkalain alaisten nikotiinia sisältämättömien tuotteiden ostoikäraja tulisi nostaa 20-vuoteen.
- Ehdotettu tupakkapakkausten yhdenmukaisistaminen on erittäin tärkeä uudistus. Siirtymäajan yhdenmukaisiin pakkauksiin tulisi SOSTEn näkemyksen mukaan olla mahdollisimman lyhyt.
- SOSTE korostaa, että vieroitukseen tarjottujen palvelujen tulee olla laadukkaita, vaikuttavia ja näyttöön perustuvia ja niihin hakeutumisen kynnyks tulee pitää mahdollisimman matalana. Vieroituspalvelujen helppo saatavuus tulisi varmistaa myös heille, joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa.
- SOSTE korostaa, että toiminnan suuntaamiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan laadukasta arviointi ja seurantatietoa sekä näihin pohjautuvaa tutkimusta. Tähän työhön on kohdistettava riittävästi resursseja.

LAUSUNTO

SOSTE kiittää Sosiaali- ja terveysministeriötä saamastaan lausuntopyynnöstä. Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän mietintö sisältää useita erinomaisia toimenpide-ehdotuksia, kuten tupakkaveron korotusten jatkaminen, ikärajojen korottaminen, tupakointikieltojen laajentaminen, sekä myyntipakkausten yhdenmukaistaminen. SOSTE katsoo näiden toimenpiteiden tukevan savuttomuuden/nikotiinittomuuden saavuttamista vuoteen 2030 mennessä ja pitää tärkeänä ehdotusten toimeenpanon valmistelun aloittamista vielä kuluvan vuoden aikana.

Verotus

Tupakka- ja nikotiinituotteiden saatavuuden ja kulutuksen rajoittamisessa säännölliset hinnankorotukset ovat tutkitusti tehokkaimpia keinoja (1, 2). Koska hintaan voidaan vaikuttaa tehokkaasti verotuksella, pitää SOSTE työryhmän tupakkaverotusta koskevia toimenpide-ehdotuksia erittäin tärkeinä.

Suomessa tupakka- ja nikotiinituotteiden hintataso ei ole edelleenkään erityisen korkea. Esimerkiksi Euroopan Unionin alueella savukeaskin (20kpl) keskihinta vaihtelee Bulgarian 2,6 eurosta Irlannin 10,1

euroon, ollen Suomessa 6,1 euroa (3). Tupakkaveron vuosituotot (1,0 miljardia euroa) eivät myöskään kata tupakoinnin yhteiskunnalle aiheuttamia kustannuksia, jotka Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvioiden mukaan kohoavat vuosittain noin 1,5 miljardiin euroon (4). SOSTE pitääkin tupakkaveron korotusten jatkamista ehdotetulla tavalla perusteltuna sekä kannattaa sitä, että nykyinen tupakkaveron kolmeen elementtiin perustuva rakenne säilytetään. Samassa yhteydessä SOSTE haluaa huomauttaa, että toteutettavien veronkorotusten on oltava riittävän suuria, jottei verotus ostovoiman kasvun myötä suhteellisesti kevene ajassa. SOSTEn kannan mukaan verotus on ulotettava koskemaan kaikkia, myös uusia markkinoille tulevia tupakka- ja nikotiinituotteita välineistöineen.

Nuorten tupakoinnin aloittamisen ehkäisy

Tupakka- ja nikotiinituotteiden kulutuksen vähenemisestä huolimatta, näitä tuotteita käyttävät edelleen myös lapset ja nuoret (5). Tämä on huolestuttava tieto, sillä tupakka- ja nikotiinituotteet sisältävät lukuisia terveydelle vaarallisia aineita, kuten nikotiinia, raskasmetalleja ja hyönteismyrkkyjä. Näiden tuotteiden päätyminen elimistöön lisää sairastavuutta monin tavoin ja vaarantaa lasten normaalin kasvun ja kehityksen. SOSTEn näkemyksen mukaan ikärajojen nosto esitetyllä tavalla 20-vuoteen on siten kannatettava. SOSTE katsoo, että samassa yhteydessä olisi kuitenkin perusteltua korottaa myös tupakkalain alaisten nikotiinia sisältämättömien tuotteiden, kuten tupakointivälineiden ja tupakan vastikkeiden, ostoikäraja 20-vuoteen.

Tupakka- ja nikotiinituotteisiin lisätyt maut ja hajut lisäävät niiden houkuttelevuutta erityisesti nuorten keskuudessa (esim. 6). Siksi SOSTE kannattaa työryhmän esitystä laajentaa tunnusomaisten makujen ja tuoksujen kieltä. SOSTE kuitenkin korostaa, että samassa yhteydessä on huolehdittava siitä, että kieltä ulotetaan koskemaan jatkossa myös uusia markkinoille tulevia tupakkatuotteita.

Savuttomat ympäristöt

Kansalaisia yleisesti koskettavilla toimenpiteillä, kuten elinympäristöjen savuttomuudella, edistetään kansanterveyttä. Jokaisella kansalaisella on myös oikeus elää savuttomassa, nikotiinista vapaassa ympäristössä. Siksi SOSTE kannattaa työryhmän savuttomia ympäristöjä koskevia esityksiä. SOSTE toteaa, että esimerkiksi tupakointikieltojen laajentaminen ja kielloista päättämisen helpottaminen taloyhtiöissä tukevat hyvin tupakkalain tavoitteen toteuttamista ja ovat myös Suomen allekirjoittaman tupakoinnin torjuntaa koskevan puitesopimuksen mukaisia (7).

Tupakkalain alaisten tuotteiden markkinointi

SOSTE katsoo, että työryhmän mietinnössä esitetty toimenpide yhdenmukaisista tupakkapakkauksista on erittäin tärkeä uudistus, joka on omiaan vähentämään tupakka- ja nikotiinituotteiden houkuttelevuutta. Myös WHO on suosittanut jäsenmailleen yhdenmukaisten pakkausten käyttöönottoa (8). Yhdenmukaiset

pakkaukset ovatkin käytössä jo monissa muissa EU-maissa, kuten Irlannissa, Ranskassa, Sloveniassa ja Unkarissa. SOSTE korostaa, että siirtymäajan yhdenmukaisiin pakkauksiin tulisi olla mahdollisimman lyhyt (9).

Tupakoinnin lopettamisen tuki

Koska nikotiini on voimakkaasti riippuvuutta aiheuttava aine, on vieroituksen tuki ensi arvoisen tärkeää, kuten SOSTE on aiemmassa lausuntopalautteessaankin todennut. Suomessa ei kuitenkaan toistaiseksi ole riittävästi panostettu tupakka- ja nikotiinituotteita käyttävien henkilöiden riippuvuuden hoitoon ja hoidon saatavuudessa on ollut myös alueellisia eroja. SOSTE kiittää työryhmää sen esittämistä konkreettisista ehdotuksista vieroitukseen liittyvien palvelujen laajentamiseksi sekä esityksestä ottaa jatkossa kaikki tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden hoidossa käytettävät reseptilääkkeet sairausvakuutuksen lääkekorvauksen piiriin. Samalla SOSTE korostaa, että tupakkavieroituksesta koituvien kustannusten tulee olla hyväksyttävä peruste myös harkinnanvaraisten tukien myöntämiselle.

SOSTE pitää erittäin tärkeänä, että tupakoinnin lopettamisen tukea vahvistetaan sote-palveluissa työryhmän ehdottamalla tavalla. Työntekijöiden vieroitusosaamisen täydentäminen ja ylläpitäminen, vieroituspalvelujen saatavuuden turvaaminen sekä vieroituksen ottaminen järjestelmällisesti osaksi kaikkien tupakka- ja nikotiinituotteita käyttävien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden hoitoa ja hoitosuunnitelmia (10), ovat tässä avainasemassa. SOSTE korostaa, että tarjottujen palvelujen tulee olla laadukkaita, vaikuttavia ja näyttöön perustuvia ja niihin hakeutumisen kynnyksellä tulee olla mahdollisimman matalana. Samalla SOSTE korostaa, että vieroituspalvelujen helppo saatavuus on varmistettava myös heille, joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa.

Julkisen terveydenhuollon ohella myös monilla muilla toimijoilla, kuten työterveyshuollolla ja oppilaitoksilla, on merkittävä rooli savuttomuus- ja vieroitustyössä. SOSTE katsoo nyt esitettyjen toimenpiteiden osaltaan vahvistavan tätä roolia. Lisäksi SOSTE esittää, että myös apteekit ottaisivat jatkossa aktiivisemman roolin tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamiseen kannustamisessa ja siihen ohjaamisessa.

Lopuksi

Tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö on kansanterveysongelma, jonka ratkaiseminen edellyttää pitkäjänteistä yhteistyötä eri toimijatahojen välillä. Tupakka- ja nikotiinituotteiden aiheuttamat haitat kuormittavat monin tavoin paitsi yksilöä, myös hänen lähiyhteisöään. Lisäksi ne aiheuttavat kansantaloudellemme mm. terveydenhuoltomenoista ja tulonsiirroista koituvia, merkittäviä kustannuksia (4). Siksi vastuullisen ja määrätietoisen tupakkapolitiikan harjoittamista on Suomessa jatkettava. SOSTE katsoo työryhmän ehdotusten tukevan hyvin tätä työtä.

SOSTE katsoo, että esitettyjen toimenpiteiden toteuttaminen tarvitsee tuekseen vahvaa poliittista sitoutumista. Siksi ehdotukset tulisi kirjata tavoitteiksi myös hallitusohjelmiin. Jokaisella hallituskaudella vuoteen 2030 saakka tulisi myös selvittää ja arvioida tupakkalain tavoitteen toteutumista, sekä esittää tarvittavia lisätoimia, kuten työryhmäkin mietinnössään toteaa. Lisäksi SOSTE korostaa, että toiminnan suuntaamiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan laadukasta arviointi ja seurantatietoa sekä näihin pohjautuvaa tutkimusta. Valtion tulisikin huolehtia riittävien resurssien kohdistamisesta tähän työhön.

Lopuksi SOSTE kiittää työryhmää siitä, että se on pyrkinyt ottamaan ehdotuksia laatiessaan huomioon erityisesti sosioekonomisten terveyserojen kaventamisen ja poistamisen. Tämä on tärkeä tavoite, sillä tupakka- ja nikotiini tuotteiden käyttö on yhteiskunnassamme edelleen merkittävä sosioekonomisten terveyserojen aiheuttaja. Tämä on huomioitava tupakkapolitiikan suunnittelussa ja toteutuksessa myös jatkossa.

Lähteet

1. World Health Organization. 2003/updated reprint 2004, 2005. WHO framework convention on tobacco control. (Viitattu 27.09.2018; saatavilla: <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42811/9241591013.pdf?sequence=1>)
2. World Bank Group. 2017. Tobacco Tax Reform. At the crossroads of health and development. (Viitattu 27.09.2018; saatavilla: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/28494/119792-REVISED-v2-FINAL-WBG-TobaccoTaxReform-FullReport-web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)
3. European Commission. 2018. Excise duty tables. (Viitattu 27.09.2018; saatavilla: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/excise_duties/tobacco_products/rates/excise_duties-part_iii_tobacco_en.pdf)
4. Vähänen, M. 2015. Tupakoinnin yhteiskunnalliset kustannukset ja niiden arviointimenetelmät. Raportti 15/2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. . (Viitattu 27.09.2018; saatavilla internetissä: <http://www.julkari.fi/handle/10024/126796>).
5. Kinnunen, JM; Pere, L; Raisamo, S; Katainen, A; Ollila, H; Rimpelä A. Nuorten terveystapatutkimus 2017: Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:28.
6. Carpenter, CM; Wayne, GF; Pauly, JL; Koh, KH; Connolly, CN. New Cigarette Brands With Flavors That Appeal To Youth: Tobacco Marketing Strategies. Health Affairs 2005. 24 ;6:1601-1610.
7. Sosiaali ja terveysministeriö. Tupakkasopimus tutuksi. Tupakoinnin torjuntaa koskeva puitesopimus (WHO FCTC). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2011:3.
8. WHO. 2013. WHO framework convention on tobacco control. Guidelines for implementation. (Viitattu 27.09.2018; saatavilla: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/80510/1/9789241505185_eng.pdf?ua=1).
9. <http://www.who.int/tobacco/publications/industry/plain-packaging-tobacco-products/en/>
10. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. 2018. Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisy ja hoito. Käypä hoito -suositus. (Viitattu 27.09.2018; saatavilla: www.kaypahoito.fi).